

Nástup normalizace – Husákova politická koncepce

TEXT: Husák o své politické koncepci

následující svědectví Č. Císaře pochází z 9. 5. 1969, z neformálního večírku po oficiálních oslavách výročí osvobození ČSSR. Husák byl třetí týden ve funkci prvního tajemníka.

Večer uspořádal prezident Svoboda obvyklou recepci na hradě, kde bylo možné potkat stovky veřejných a kulturních činitelů i diplomaty cizích zemí. Když se hosté začali rozcházet a zbývala nás jen nevelká skupina recepčních debatérů, v níž byl také G. Husák, přišel prezidentův zeť Milan Klusák s nápadem, abychom se přesunuli k němu domů, do nedalekého bytu poblíž Vítězného náměstí. Tak se i stalo. Jeli jsme s manželkami, kterých se ujala Zoja Klusáková. Vzpomínám, že mužskou skupinu tvořili kromě Klusáka a mne jako Čechů slovenští soudruzi, velitel tzv. východního okruhu generál S. Kodaj, ministr obrany M. Dzúr a především na recepci ze všech stran obletovaný nový vůdce strany G. Husák. Jemu také patřil prim v naší noční rozprávce, která se protáhla přes půlnoc. Husák znovu a znovu vysvětloval svou koncepci normalizace. Kodaj ji popíral tvrzením, že stačilo dát armádním velitelům kdykoli rozkaz a „do 24 hodin sme urobili poriadok“, jenomže politici a hlavně Dubček kolísali, až bylo pozdě a vpadli sem Sověti. Bylo mu prý stydno, neboť jsme vypadali jako nemohoucí vojenská moc, která si neporadila s „hrstkou provokaterov“. Také Dzúr potvrzoval ochotu vojáků pomoci straně v rostoucích obtížích. Pokusil jsem se namítnout, že se přece mohlo stát, že jednotky neuposlechnou rozkazu k zasahování do politického procesu a že vypukne občanská válka. I s tím by si prý velitelé poradili.

Husák se k těmto otázkám stavěl s rezervou a k minulosti se očividně nechtěl vracet. byl nyní prvním tajemníkem, boj o nejvyšší funkci vyhrál a všechnu svou energii upíral k politice stabilizace země a k dorozumění se Sověty. Ve chvíli tohoto neformálního sedění byl skálopevně přesvědčen, že v tomto politickém zápase zvítězí a stane se zakladatelem nové epochy socialistického Československa. Jeho víra, vyjadřovaná rozhodnou kadencí vět o pevných opratích, o přísné kázni, o tvrdém vyřízení opozice, byla nanejvýš věrohodná. Husákově sebevědomí, snad i posilněné častými sklenkami zlatavého Martellu, mi připomínalo ocel v přezvisku Džugašviliho na Stalina. Dogmaticko-sektářské dědictví 40. a 50. let jako by se znovu vynořovalo. Neměl jsem příjemný pocit, který ještě přituhl, když se pojednou obrátil Husák ke mě s otázkou „A čo vy, Češi?“ Nečekal na mou odpověď a začal rozprávět své pohledy na české povahové vlastnosti, s nimiž počítá ve své politice. Chvillemi byl ironický až zlomyslný, zvláště když vzpomněl, že „Češi“ ho v 50. letech posadili na 9 let do vězení. Vládnout Čechům však nepovažoval za natolik složitou záležitost, stačí prý využít jejich „národního zvyku“ dobře se najíst a popít. Proto jim slíbí na každý den „litr mléka a strdí“, aby se starali o své a nefušovali do politického řemesla. Pár „zdivočelých intelektuálů“ sice občas předvádí veřejnou exhibici svého elitářství, většina Čechů je však nevybojná a spokojí se s málem, ale to málo musí být jisté. A o to právě jde, to je připraven Čechům zajistit. „Len se pozri okolo seba!“ obrátil se ke mě, „všetko mám premyšlené.“ Všichni se jeho výrokům smáli, nezbyvali se než se usmívat s nimi, ale přece jen jsem se zeptal, proč zrovna „litr mléka a kilo strdí“ jako denní příděl. Husák ve své „ráži“ stroze dodal: „Žiaden nevie, čo to je strdí, budú o tom dlho rozmýšľať, než poznajú, že dostávajú len to mlieko.“ Bylo to žertování na můj vkus drsné, ale pozdní hodina a alkoholový opar dávku nacionální nevráživosti v Husákově poštívání omlouvaly.

Čestmír Císař, Paměti, Praha 2005, s. 1113 – 114

Metodické náměty:

1. Co vypovídá scéna o Husákových osobních vlastnostech?
2. Jaké jsou jeho politické koncepce?
3. Srovnejte s formální definicí Brzezinského o totalitarismu.

Modelové odpovědi:

1. Z popisované scény je patrná Husákova touha po moci. „Jeho víra, vyjadřovaná rozhodnou kadencí vět o pevných opratích, o přísné kázni, o tvrdém vyřízení opozice, byla nanejvýš věrohodná. Husákovo sebevědomí, ..., mi připomínalo ocel v přezvisku Džugašviliho na Stalina.“ Císařovo svědectví není zcela objektivní: sám byl normalizačními čistkami postižen. Zároveň můžeme Husákovi přiznat argumentační pohotovost a mocenský instinkt.
2. Husák klade důraz na zajištění základních životních potřeb pro obyvatelstvo, ktuto svou „prosociální“ politiku chce kombinovat s zpřísněním dohledu a předpokládá, že poté veřejnost rezignuje na politické cíle. Opoziční aktivity předpokládá pouze u „pár zdivočelých intelektuálů“. Vývoj v 70. letech mu dal za pravdu.
3. Někteří autoři v souvislosti s normalizačním režimem nemluví o totalitním, ale „posttotalitním“ režimu. Formálně ovšem vnější znaky totalitního režimu splňoval (viz příloha 1). Otázku můžete rozvinout v diskusi o povaze totalitarismu. Proti „technické“ definici Brzezinského lze postavit „filozofickou“ koncepci Poppera, který totalitarismus vymezuje šířeji, jako dogmatismus povyšující ideu na neměnný zákon a v jejím jméně znásilňující společnost. V tomto smyslu Husákova ČSSR totalitním státem byla.

Příloha 1: znaky totalitarismu podle Z. Brzezinskeho

1. oficiální ideologie
2. vláda jedné strany, obvykle vedená jedním člověkem
3. policie mocensky likviduje faktické i potencionální kritiky a odpůrce režimu
4. monopol na sdělovací prostředky
5. monopol na zbraně
6. státní dohled nad všemi aspekty hospodářského života